

Навіны

Беларускага Народнага Фронту

Выдасця са сьнежня 1988.

СПЭЦЫЯЛЬНЫ
ВЫПУСК

«АДРАДЖЭНЬНЕ»

Цана 25 кап.

«ХТО АД НАРАДЖЭНЬНЯ БЯЗ СОРАМУ, ТАМУ НЯ ВЫПРАВИЦЦА»

Фота з архіву В.Дубіні

Спроба путчу не ўдалася, але ўсе праявілі сябе

ТАТАЛІТАРЫСЦКІ ПРЫЁМ ЗАХОПУ УЛАДЫ

Зява народных дэпутатаў БССР ад Апазіцыі Беларускага Народнага Фронту ў Вярхоўным Савеце БССР

У ноч з 18 на 19 жніўня г.г. у Маскве шэрагам асобаў, якія займаюць адказныя дзяржаўныя пасады Саюзу ССР зробленая спроба дзяржаўнага перавароту. Гэтая спроба парушае арт. 127³ п.15 дзейнай Канстытуцыі СССР і арт. 12 Закону Саюзу ССР «Аб прававым рэжыме надзвычайнага становішча». Згодна з гэтымі заканадаўчымі актамі, Прэзідэнт Саюзу ССР можа абвясціць надзвычайнае становішча ў асобных рэгіёнах СССР толькі са згоды адпаведных органаў дзяржаўнае ўлады рэспублік «у інтарэсах гавараньня бяспекі грамадзянаў СССР пры стыхійных бедзтвах, буйных аварыях або катастрофах, эпідэміях, а таксама пры масавых беспарадках». Такім чынам, законных падставаў для ўвядзеньня надзвычайнага становішча ў Беларусі й СССР няма. Разам з тым, праз 10 годзін пасля абвясчэньня надзвычайнага становішча, адсутнічае Заява Прэзідэнта СССР М.С.Гарбачова аб добраахвотным складаньні сваіх паўнамоцтваў і мэдычнае заключэньне аб стане

(Працяг на стар. 2)

СА ЗВАРОТУ БЮРО ЦК КП БЕЛАРУСІ

(Падаем правапісам арыгіналу). Краіна ўступіла ў новую, надзвычай адказную паласу выпрабаваньняў. У выніку рэда прычынаў перабудова, пачэтая ў красавіку 1985 г. у інтарэсах народзе зойшла ў тупік. Паўсюдна парушаны эканамічныя сувязі, паралізаваны вядучыя галіны народнай гаспадаркі, на грані развалу знаходзіцца сельская гаспадарка.

Страчана кіруемасьць грамадствам, знізілася дысцыпліна, небывала ўзрасла злачыннасьць, бушуе палымя палітычнага проціборства. Узраслае небяспека грамадзянскай вайны пры відавочнай слабасьці выканаўчай ўлады.

Такое развіццё падзеяў вымусіла кіраўніцтва краіны прыняць неадкладныя меры па пераадоленню навішай небяспекі. Свораны Дзяржаўны камітэт па надзвычайнаму становішчу, да якога перайшла ўся паўната ўлады. («Звязда», 21.8.1991)

СА ЗВАРОТУ ПРЭЗІДЫЮМУ ВС БССР

(Падаем правапісам арыгіналу). Прэзідыюм Вярхоўнага Савета Беларускай ССР заяўляе, што для нас цяпер самае галоўнае – захавець цэласнасьць дзяржавы, стабілізаваць і ўмацаваць эканоміку, узяць міжнародны абавязак краіны, не дапусціць аслабленьня яе абароназдольнасьці. Неабходна і ў далейшым улічваць думку народна, які выказаў на рэферэндуме сваю падтрымку заключэньню сьвязнага дагавора. Толькі сумеснымі намаганьнямі можна пераадолець існуючыя цяжкасьці, у тым ліку вынікі чарнобыльскай катастрофы. («Народная газета», 21.8.1991)

ТАТАЛІТАРЫСЦКІ ПРЫЁМ ЗАХОПУ УЛАДЫ

(Працяг са стар. 1)

яго здароўя. У сувязі з гэтым, законным кіраўніком Саюзу ССР за-
ствецца Прэзідэнт СССР, які можа быць адхілены ад свае пасады
ня менш як 2/3 галасоў ад агульнае колькасці Зьезду народных
дэпутатаў СССР.

Зьдзейсьненым 18-19 жніўня г.г. актам бальшавікі-камуністы
яшчэ раз пацвярджаюць сваю прыхільнасьць да гвалтоўнага выра-
шэньня сацыяльных і іншых праблемаў. Мы маем дачыненне з та-
талітарэйскімі прыёмамі захопу ўлады.

Дэпутаты ад Апазіцыі ў Вярхоўным Савеце Беларускай ССР
заклікаюць усіх грамадзян Беларусі захоўваць арганізаванасьць,
вытрымку й дысцыпліну, выконваць толькі рашэньні куанстытуцыйных
органаў улады. Заклікаем нашых выбаршчыкаў праводзіць, пачынаю
чы з 20 жніўня, пасля 18 гадзін, сустрэчы з народнымі дэпутатамі
ўсіх узроўняў і запатрабаваць спынення дзейнасьці незаконнага
«Дзяржаўнага Камітэту па надзвычайным становішчы» ў СССР.

Мы зьвяртаемся да вайскоўцаў Савецкіх Узброеных Сіл,
супрацоўнікаў МУС і КДБ БССР з заклікам захоўваць вернасьць
Канстытуцыі Беларускай ССР і Саюзу ССР, свайму службавому
абавязку, пазьбягаць ужываньня сілы й ўстрымацца ад падтрымкі
неканстытуцыйных органаў.

Апазіцыя ў Вярхоўным Савеце Беларускай ССР патрабуе
тэрміновага скліканьня надзвычайнае сэсіі ВС БССР для абмеркаваньня
становішча, што склалася, і прыняцьця неабходных мераў.

Я.Новікаў, Л.Баршчэўскі, Л.Зданевіч, В.Голубеў, І.Гермянчук,
Б.Гюнтар, А.Трусаў, М.Крыжановіч, С.Папкоў, Я.Цумараў,
Г.Грушавы, Ю.Беленькі, Л.Дзвэйка, У.Новік, У.Станкевіч, У.Заблоцкі,
С.Навумчык, Г.Сямдзянава, З.Пазьняк, В.Какоўка, С.Слабчанка,
П.Садоўскі.

19.8.1991

«ГКЧП» — САМАЗВАНЦЫ

Заява народных дэпутатаў Менскага гарадскога Савету
народных дэпутатаў

Паважаныя Менчукі!

Рэакцыйныя сілы, баючыся незваротнасьці дэмакратычных
зьменаў, перайшлі ў контр наступ. Выкарыстоўваючы антыкансты-
туцыйныя, змоўніцкія мэтады, самазваны камітэт адхіліў ад улады
законна выбранага Прэзідэнта краіны М.С.Гарбачова й аб'явіў аб
увадзеньні надзвычайнага становішча. Гэта азначае канец курсу на
дэмакратычныя рэформы й, у канчатковым выніку, прывядзе краіну
да поўнага эканамічнага краху. Падобныя антыканстытуцыйныя
дзеянні фактычна зьяўляюцца дзяржаўным пераваротам і ўяўля-
юць велізарную небяспеку для краіны, бо могуць прывесць да
ўзнікненьня грамадзянскае вайны.

Мы, народныя дэпутаты Менгарсавету, зьяўляем свой пратэст
у сувязі зь незаконным адхіленьнем з пасады Прэзідэнта М.С.Гар-
бачова, выказваем сваю заклапочанасьць ягоным лёсам.

Заклікаем жыхароў г. Менску захоўваць вернасьць законна
выбраным органам улады й дамагацца ўсімі канстытуцыйнымі
метадамі спынення дзейнасьці Дзяржаўнага камітэту па
надзвычайным становішчы.

Дэпутаты Менскага гарадскога Савету народных дэпутатаў:

П.Волкаў, М.Бусьнюк, А.Жучкоў, І.Калева, Г.Вашчанка,
Л.Навуменка, Я.Кушмар, В.Чарняўскі, А.Завадзі, Г.Усаў, М.Фрыд-
лянд, Г.Куневіч, А.Жызьнеўскі, М.Стральцоў, А.Кулікоў, М.Бушыла,
В.Пракаповіч, М.Расолька, Д.Жданюк, М.Кобаса, М.Пліска, А.Гу-
рыновіч, У.Несьцер, А.Бяляцкі, С.Дуброўскі, А.Суша, М.Пугачоў,
А.Дабравольскі (народны дэпутат СССР), Г.Стэльмах, А.Бабак,
У.Мацяш.

ПУТЧЫСТЫ НЕ ПАВІННЫ МЕЦЬ ПАДТРЫМКІ

Народныя дэпутаты БССР З.Пазьняк, В.Голубеў, Я.Новікаў,
Б.Гюнтар, С.Папкоў, М.Крыжановіч, Л.Дзвэйка, М.Сухач накіравалі
Старшыню Камітэту дзяржаўнай бяспекі БССР сп. Э.Шыркоўскаму
й Міністру ўнутраных справаў БССР сп. Ул.Ягораву звароты нас-
тупнага зьместу:

Спроба антыканстытуцыйнага вайсковага перавароту, зробленая
ў ноч з 18 на 19 жніўня гэтага году групаю палітычных аван-
турыстаў у Маскве, накіраваная супраць дэмакратыі, законных ор-
ганаў улады й сувэрэннасьці рэспублік, зьяўляецца дзяржаўным зла-
чынствам. Безадказныя дзеянні путчыстаў у СССР не павінны мець
анякае падтрымкі на Беларусі. Усе іхнія распараджэньні зьяўля-
юцца незаконнымі й не павінны выконвацца ніякімі органамі ўлады
Беларускай ССР.

Мы заклікаем Вас правіць дзяржаўную мудрасць, вытрымку,

вернасьць Беларускай Рэспубліцы, не прымаць ніякіх патрабаваньняў
і загадаў так званнага Камітэту па надзвычайным становішчы,
выконваць законы й Канстытуцыю БССР.

АПОШНЯЯ ФАЗА ІСНАВАНЬНЯ ІМПЭРЫІ

Зварот кіраўніцтва Беларускага Народнага Фронту
«Адраджэньне», Нацыяналь-дэмакратычнай партыі Беларусі,
Беларускай Сацыяль-дэмакратычнай Грамады, Аб'яднанай
дэмакратычнай партыі Беларусі, Менскага гарадскога
страйкаму (стачкома)

19 жніўня адбылася спроба антыканстытуцыйнага захопу ўла-
ды ў Савецкім Союзе й зьмяшчэньне Прэзідэнта Гарбачова нібыта
«па стане здароўя». Пераварот учыніла савецкая камуністычная й
ваенна-прамысловая наменклятура. Створана хунта пад назваю
«дзяржаўны камітэт па надзвычайным становішчы», куды ўвайшлі
Янаеў, Язаў, Кручкоў, Пуга, Паўлаў, Бакланаў, Старадубцаў, Цізякоў
— найбольш кансэрватыўныя прадстаўнікі кіраўніцтва КПСС.

Пераварот хочучь зрабіць людзі ўчарашняга дня, дзеячы без
пэрспектывы. Антыканстытуцыйны захоп улады ў Савецкім Союзе
кансэрватыўнымі сіламі стварае пагрозу дэмакратыі, свабодзе й
сувэрэннасьці рэспублік. Такі паварот падзеяў — тыповы для кан-
ючых рэжымаў і паміраючых імперыяў. Гэтая апошняя фаза іхняе
існаваньня, аднак, самая небяспечная. Таму патрэбныя вытрымка,
упэўненасьць у будучыні й разважлівасьць, каб годна прайсьці
празь небяспечны апошні пэрыяд трываньня імперыі.

Ня можа быць ніякае веры ніякім абяцаньням путчыстаў. Бу-
дучы й раней пры ўладзе, яны давалі народ да беднасьці, а эка-
номіку — да краху.

Мы, людзі Беларусі, павінны памятаць, што імперыя КПСС ня
мае ніякіх правоў на нашэ жыцьцё, нашу гаспадарку, нашу тэры-
торыю й наш народ. Нельга прызнаваць і выконваць распараджэньні
бальшавіцкіх змоўшчыкаў, якія абапіраюцца на бяспраўе й грубую
ваенную сілу.

Дзейнасьць самазванага «прэзідэнта» і яго супольнікаў не
павінна распаўсюджвацца на тэрыторыю сувэрэннае Беларусі. Калі
Прэзідыюм Вярхоўнага Савету БССР ня прыме адпаведнае заявы,
ня скліча нечарговае сэсіі ВС БССР — ягоня ўдзельнікі назаўсёды
пакрыюць сябе ганьбаю здрадніцкай і паслугачоў хунты.

Кожны чалавек або дзяржаўны орган, які падтрымлівае неза-
конны, злачынны «камітэт» і выконвае яго распараджэньні, нясе
крывінальную адказнасьць. Разам з тым, усе дзеянні народу ў
абарону сваіх правоў, законаў і Канстытуцыі Беларускай Рэспублікі,
накіраваныя супраць путчыстаў, зьяўляюцца законнымі.

Людзі ў розных рэспубліках падмаюцца на барацьбу са
злачыннай хунтаю. Мы заклікаем да дзейснае салідарнасьці ўсіх,
каму дарагая свабода й дабро народаў, падтрымліваем заклік Бе-
рыса Ельцына распачаць бестэрміновы страйк на рабочых мейсцах.

Усе дэмакратычныя сілы Беларусі, усе людзі добрае волі па-
вінны зараз аб'яднацца на адной плятформе — плятформе абароны
дэмакратыі й незалежнасьці Беларусі.

Жыве Беларусь!

19 жніўня 1991

САДЗЕЯНЬНЕ ХУНЬЦЕ — ЦЯЖКОЕ ЗЛАЧЫНСТВА

Зварот да народных дэпутатаў,
кіраўнікоў прадпрыемстваў і ведамстваў Беларускай ССР

20 жніўня 1991

У сувязі са спробаю антыканстытуцыйнага захопу ўлады ў
СССР у ноч з 18 на 19 жніўня гэтага году групаю кансэрватыўнага
камуністычнага кіраўніцтва дэпутацкая Апазіцыя БНФ у Вярхоўным
Савеце БССР зьвяртаецца да народных дэпутатаў усіх узроўняў,
да кіраўнікоў прадпрыемстваў і ведамстваў з заклікам выконваць
Канстытуцыю й законы Беларускай ССР.

Дзеянні групы путчыстаў у СССР зьяўляюцца крывінальным
злачынствам, а створаны імі самазваны «Камітэт па надзвычайным
становішчы» — антызаконным. Таму ніякія патрабаваньні й распа-
раджэньні змоўшчыкаў з «Камітэту» не павінны прымацца пад увагу
й, тым больш, выконвацца на тэрыторыі Беларусі. Выкананьне гэтых
распараджэньняў можа расцэньвацца як садзееаньне дзяржаўным
злачынцам.

Заклікаем народных дэпутатаў усіх узроўняў, кіраўнікоў прад-
прыемстваў і ведамстваў Беларускай ССР разам з усімі людзьмі
добрай волі адстаяць сувэрэннасьць Рэспублікі, правы чалавека, зако-
ны й дэмакратычныя пераўтварэньні на Беларусі.

Дэпутаты Апазіцыі БНФ у Вярхоўным Савеце БССР:

З.Пазьняк, В.Голубеў, У.Заблоцкі, В.Зяленін, С.Папкоў, С.На-
вумчык, У.Станкевіч, А.Трусаў, Б.Гюнтар, Л.Дзвэйка, Л.Баршчэўскі,
Я.Цумараў.

К гражданам России

В ночь с 18 на 19 августа 1991 года отстранён от власти законно избранный Президент страны.

Какими бы причинами ни оправдывалось это отстранение, мы имеем дело с правым, реакционным, антиконституционным переворотом.

При всех трудностях и тяжелейших испытаниях, переживаемых народом, демократический процесс в стране приобретает всё более глубокий размах, необратимый характер. Народы России становятся хозяевами своей судьбы. Существенно ограничены бесконтрольные права неконституционных органов, включая партийные. Руководство России заняло решительную позицию по Союзному Договору, стремясь к единству Советского Союза, единству России. Наша позиция по этому вопросу позволила существенно ускорить подготовку союзного договора, согласовать его со всеми республиками и определить дату его подписания — 20 августа с.г.

Такое развитие вызывало озлобление реакционных сил, толкало их на безответственные, авантюристические попытки решения сложнейших политических и экономических проблем силовыми методами. Ранее уже предпринимались попытки осуществления переворота.

Мы считали и считаем, что силовые методы неприемлемы. Они дискредитируют СССР перед всем миром, подрывают наш престиж в мировом сообществе, возвращают нас к эпохе холодной войны и изоляции Советского Союза от мирового сообщества.

Все это заставляет нас объявить незаконным пришедший к власти так называемый комитет. Соответственно объявляем незаконными все решения и распоряжения этого так называемого комитета.

Уверены, органы местной власти будут неукоснительно следовать конституционным Законам и Указам Президента РСФСР.

Призываем граждан России дать достойный ответ путчистам и требовать вернуть страну к нормальному конституционному развитию.

Безусловно необходимо обеспечить возможность Президенту страны ГОРБАЧЕВУ выступить перед народом. Требуем немедленного созыва Чрезвычайного Съезда народных депутатов СССР.

Мы абсолютно уверены, что наши соотечественники не дадут утвердиться произволу и беззаконию потерявших всякий стыд и совесть путчистов. Обращаемся к военнослужащим с призывом проявить высокую гражданственность и не принимать участия в реакционном перевороте.

До выполнения этих требований призываем к всеобщей беспрочной забастовке.

Не сомневаемся, что мировое сообщество даст объективную оценку циничной попытке правого переворота.

Президент РСФСР

Председатель СМ РСФСР

И.о. Председателя Верховного Совета РСФСР

19 августа 1991 года, 9-00 утра

Б.Н.Ельцин

И.С.Силаев

Р.И.Хасбулатов

Президент Российской Советской Федеративной Социалистической Республики

Указ №59

от 19.VIII.91 г.

В связи с действиями группы лиц, объявивших себя Государственным комитетом по чрезвычайному положению, постановляю:

1. Считать объявление Комитета антиконституционным и квалифицировать действия его организаторов как государственный переворот, являющийся ничем иным, как государственным преступлением.

2. Все решения, принимаемые от имени так называемого комитета по чрезвычайному положению, считать незаконными и не имеющими силы на территории РСФСР. На территории Российской Федерации действуют законно избранная власть в лице Президента, Верховного Совета и Председателя Совета Министров, всех государственных и местных органов власти и управления РСФСР.

3. Действия должностных лиц, исполняющих решения указанного комитета, подпадают под действие уголовного кодекса РСФСР и подлежат преследованию по закону.

Настоящий Указ вводится в действие с момента его подписания.

Президент РСФСР

Б.Ельцин

Постановление

Президиума Верховного Совета РСФСР О созыве чрезвычайной сессии Верховного Совета РСФСР

В ночь с 18 на 19 августа политическая обстановка в нашей стране коренным образом изменилась в результате антиконституционного переворота.

В соответствии с Конституцией СССР чрезвычайное положение могло быть введено Верховным Советом СССР или Президентом СССР с согласия республики, а при отсутствии такого согласия — решением Верховного Совета СССР, принятым большинством, не

менее двух третей от общего числа его членов. Поскольку при введении чрезвычайного положения была нарушена Конституция СССР, постольку действия так называемого Чрезвычайного комитета являются государственным переворотом.

Поставлено под вопрос нормальное функционирование конституционных органов власти РСФСР.

В сложившейся ситуации Президиум Верховного Совета РСФСР постановляет:

1. Созвать внеочередную сессию Верховного Совета РСФСР 21 августа в 11.00 в Доме Советов РСФСР с повесткой

дня «О политической ситуации в РСФСР, сложившейся в результате государственного переворота».

2. Исполнение решений так называемого Чрезвычайного комитета будет квалифицироваться как участие в совершении государственного преступления со всеми вытекающими последствиями.

Первый заместитель Председателя
Верховного Совета РСФСР
Р.И.Хасбулатов

Москва, Дом Советов РСФСР

19 августа 1991 года

№1624-1

Указ

Президента Российской Советской Федеративной Социалистической Республики

Предпринята попытка государственного переворота, отстранён от должности Президент СССР, являющийся Верховным Главнокомандующим Вооружённых Сил СССР, Вице-президент СССР, премьер-министр СССР, Председатель КГБ СССР, министры обороны и внутренних дел СССР вошли в антиконституционный орган, совершив тем самым государственное преступление. В результате этих действий деятельность законноизбранной власти Союза ССР оказалась парализованной.

В сложившейся чрезвычайной ситуации постановляю:

1. До созыва внеочередного Съезда народных депутатов СССР все органы исполнительной власти Союза ССР, включая КГБ СССР, МВД СССР, Министерство обороны СССР, действующие на территории РСФСР переходят в непосредственное подчинение избранного народом Президента РСФСР.

2. Комитету государственной безопасности РСФСР, Министерству внутренних дел РСФСР, Государственному комитету РСФСР по оборонным вопросам временно осуществлять функции соответствующих органов Союза ССР на территории РСФСР.

Все территориальные и иные органы МВД, КГБ и Министерства обороны на территории РСФСР обязаны немедленно исполнять указы и распоряжения Президента РСФСР, Совета Министров РСФСР, приказы КГБ РСФСР, МВД РСФСР, Государственного комитета РСФСР по оборонным вопросам.

3. Всем органам, должностным лицам, гражданам РСФСР принять незамедлительные меры к тому, чтобы исключить выполнение любых решений и распоряжений антиконституционного Комитета по чрезвычайному положению.

Должностные лица, выполняющие решения указанного комитета, отстраняются от исполнения своих обязанностей в соответствии с Конституцией РСФСР. Органам Прокуратуры РСФСР немедленно принять меры для привлечения указанных лиц к уголовной ответственности.

Президент РСФСР

Б.Ельцин

Москва, Кремль

19 августа 1991 года

№61

КДБ І МІНІСТЭРСТВА УНУТРАНІХ СПРАВАЎ ПАВІННЫ ПЕРАЙСЬЦІ ў ПАДПАРАДКАВАНЬНЕ РЭСПУБЛІКІ

Менск, 20 жніўня. На пляжы Леніна а 18.00 адбылася сустрэча выбарчыкаў і дэпутатаў Апазіцыі ў ВС БССР. Присутнічала каля 10-20 тыс. чалавек. Сустрэчу адкрыў З.Пазыняк, які паведаміў аператыўную інфармацыю. Потым слова ўзяў В.Голубеў, які сказаў, што апошнія падзеі ў СССР выявілі сапраўдную цэнзу заявам камуністаў адносна непарушэння Канстытуцыі і немагчымасці вяртання да дыктатуры. Усе захады Апазіцыі па скаляванні надзвычайнае сасіі ВС БССР і асуджэнні дзеянняў палітбюро Празідыумаў ВС БССР аспінуліся марна.

У паседжанні ПСВ БССР 20 жніўня ўзялі ўдзел кіраўнікі МУС, КДБ, Пракуратуры, Міністэрства юстыцыі БССР і Беларускай вайсковай акругі. На думку народнага дэпутата Голубева, прэтэнзію да КДБ і МУС БССР няма, бо гэтыя ўстановы павялі сабе гэтак сама асымпіа, як і ў краінах падчас рабочых страй-

каў. З вышэйпералічаных прадстаўнікоў выканаўчае ўлады толькі міністар юстыцыі БССР Да-шук выказаў сваю вернасць указам «КЧП».

Адзін з прамойцаў, падлакоўнік С.А. М.Статкевіч заявіў, што 20 жніўня ў Менску было створанае Беларускае згуртаванне вайскоўцаў. Ён зчытаў Заяву новае арганізацыі і Зварот да вайскоўцаў Беларускае вайсковае акругі. У Звароце, у прыватнасці, сказана: «Мы рэсчытваем прэжде всего на падтрымку арміі, на бездумнае выкананне іх прыказоў. Помніце, вы давалі прысягу на службу Родзіне, на захіту ёе от ворагов, вы не давалі прысягі звышшаць номенклатуру КПСС от своего народа. Вы не імеете юридическаго права вы-полнять прыказы, існуючыя от неканстытуцыйнаго органа, устрыманнаго от власти прэзідэнта СССР, главнокомандуючаго вооружеными силами. Мы прызываем армію не пры-нимать участія в реакцыйным перавароте. Се-

годня вы молчыце, а завтра вам отдадут приказ стрелять в свой народ, в ваших отцов, матерей, братьев, сестер. Выбор надо делать сегодня. Завтра может быть поздно. Завтра может начаться гражданская война».

Падлакоўнік М.Статкевіч зчытаў таксама Заяву: «Мы афіцеры вайсковага згуртавання зьявляемся да беларускага народу, да ВС Рэспублікі і заяўляем наступнае: спроба дзяржаўнага перавароту, распачата ў Маскве ў ноч на 19 жніўня паказала, што асноўным гарантам незваротнасці дэмакратычных змяненняў і суверэнітэту Беларусі могуць стаць толькі дэпартызаваныя нацыянальны вайсковыя злучэнні. У сувязі з гэтым мы выступаем супроць антыканстытуцыйнага перавароту і будзем канстытуцыйнымі сродкамі змагацца за стварэнне Беларускага войска».

Уд.Заблоцкі падкрэсліў, што спроба перавароту выгодная намыклатуры камуністычнае партыі, якая стала губляць уладу. Пра гэта некалькі дзён таму папярэджваў А.Якаўлеў, які сказаў, што ў ЦК КПСС ёсць сталінскае ядро, якое хачець-б павярнуць разьвіццё краі-

ны назад да камандна-адміністрацыйнае сістэмы брэжнеўскага тыпу. Другая зацхнулая сіла – гэта ваенна-прамысловы комплекс, які па-ранейшаму хоча мець бюджэтынае фінансаваньне, выпускаць гару зброі, і праз ВПК вырашаць класавыя задачы КПСС. Трэцяя сіла – гэта камасна-саўгасныя прыгоннікі, якія прадстаўлены ў незаконным камітэце Стародубца-вым. Дзеянні самазваннага камітэту могуць быць кваліфікаваныя як злачынныя новабольшавіцкія мажж.

З.Пазыняк заявіў, што органы двойнага падпарадкавання КДБ, МУС да таго часу, пакуль ў Маскве не зьбярыцца Зьезд народных дэпутатаў, павінны перайсці ў падпарадкаваньне ВС БССР. Ён заклікаў выбарчыкаў дамагацца скаляння нечарговае сасіі, якая павінна асудзіць спробу дзяржаўнага перавароту, надаць канстытуцыйны статус Дэкларацыі пра незалежнасць Беларусі, прыняць новы дэмакратычны закон аб выбарах і новую Канстытуцыю Рэспублікі. Пасля гэтага павінны адбыцца роспуск ВС і новыя выбары.

Ірына Лазоўская.

ГЕНАДЗЬ ХАЗАНАЎ: ЧЫСТУЮ ПАЛІТЫКУ НЕЛЬГА РАБІЦЬ БРУДНЫМІ ДРЫЖАЧЫМІ РУКАМІ

Масква, 20 жніўня. Паводле В.Сядова. Усе падыходы да Краснай плошчы і Крамля блажывае бязвой тэатрай і аўтаматчыкам. У свой час я бачыў творы салдатаў і афіцэраў, якія выконвалі крывавыя загады ў Тбілісі і Прыбалтыцы. Тут, у Маскве, яны іншыя – разгубленыя і зьніжжаныя; вайскоўцы вольна ўступаюць у перамовы з усімі, хто спрабуе гэта зрабіць. Салдаты казалі, што калі будзе завад страляць, яны ні стануць яго выконваць.

А 12.00 каля будынкаў Масксавету і ВС Расіі адбыліся амаматычныя мітынгі. 150-тысячная калёна людзей прайшла ад Масксавету да раздзяніці ВС РСФСР. Там у аб'яднаным мітынгу ўзялі ўдзел каля мільёна чалавек.

Праваслаўны святар в. Глеб Якунін назваў пераварот дзікім і бутарфорскім. Ён адзначыў, што толькі апантаныя камуністычныя ідэалі вар'яты маглі пайсці на падобны крок. Ён паведаміў, што Б.Ельцын зьявіўся да патрыярха Адакся, які пакуль што ўжо дві адказаў. Аднак калі апошні праявіць слабасць і прамойца, – сказаў Глеб Якунін, – праваслаўная царква ўсё роўна будзе маліцца за перамогу дэмакратыі, за Б.Ельцына.

Учора адбылася надзвычайнае падзея ў гісторыі Расіі. Вайсковая часць №61896, якая ўваходзіць у склад Таманскай дывізіі, – танкавы батальён пад камандаваньнем маёра С.Еўдакімова – перайшла на бок Прэзідэнта Расіі

і забяспечыла ахову ВС і недатыкальнасць Прэзідэнта РСФСР. У 6.23 Разанскі полк Тульскай павятрана-дасягнай дывізіі на чале з гэрарал-маёрам Лебедзевым заняў абарону будынка ВС Расіі і заявіў Прэзідэнту РСФСР, што забяспечыць ягоную ахову і ахову будынка.

У ноч з 19 на 20 была сабраная радыёстанцыя, якая выходзіць на сярэдніх хвалях, рэчывай на частотах 14.157 кГ, уячары – 3.640 кГ.

Быў зчытаны зварот кіраўніцтва «Саю дзісу», у якім выказаныя словы падтрымкі і салідарнасці з Расіяй.

Вядомы парадніст Г.Хазанаву голасам М.Гарбачова сказаў: «Дорогие товарищи! Дорогие россияне! Хочу довести до вашего сведения, что чувствую себя прекресно, в данный момент думаю только об одном: чистую политику никогда нельзя сделать грязными трясущими

руками». Палкоўнік Сарней Янкоў заклікаў да стварэння Расейскага войска, асновай якога павінны стаць часцы, якія ўжо перайшлі на бок Б.Ельцына.

Затым выступіў прэзідэнт Расіі Б.Ельцын. Ён падкрэсліў, што для хунты зараз размова ідзе пра жыццё і смерць. Яны судуюна разумеюць, што ў выпадку паразы яны ні толькі згубяць пасяды, але сядуць на лаву падсудных. «Вся эта группа авантюристов виновна в том, что Россия и вся страна находятся сейчас в таком положении. Разве не Павлов виноват в том, что цены, инфляция вздулись до такой степени, что наш народ живет нищим и голодным? Разве не на руках Язова кровь людей в других республиках? Разве не на руках Пуго кровь народов Прибалтики, разве не Стародубцев виноват в развале сельского хозяйства? А другие разве не виновны?»

ПРАВІНЦЫЯ ЗРЭАГАВАЛА ПА-РОЗНАМУ

Гарадні, 20 жніўня. Паводле інфармацыі загадчыка сектара аблвыканкаму Івана Тру-слам, адбылося паседжанне аблвыканкаму, але пытанні палітычнага становішча ў краіне на ім не разгледжаны.

Карэспандэнт «Гродзенскай прэды» Мі-хал Карніеў паведаміў: «Бялікую цікаўнасць да падзеяў выказваюць сродкі масавае інфармацыі Польшчы, карэспандэнты якіх у гэты час зьявляюцца да нас па дадатковую інфармацыю. Сябры з Польшчы прапануюць шукаць у іх прыстаічна на выпадках разрэсіў».

Гомель, 20 жніўня. Як паведаміла 1-ы нам. апаршні гарсавету С.Гальдадзэ, Прэзідэнт гарсавету асудзіў аддзяленне ад улады законнага Прэзідэнта СССР і не прызнаў распарадкаванні незаконна сфармаванага «КЧП» у сувязі з тым, што яны ні маюць юрыдычнае сіла. Быў таксама прыняты зварот да ВС БССР аб наданні канстытуцыйнага статусу Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Беларусі.

Дэпутаты зьявіліся да зыхару Гомеля з просьбай падтрымаць пастанову прэзідыума гарсавету, захоўваць спакоей.

Барысаў, 20 жніўня. Паводле паведамлення нам. старшын гарсавету В.Ропекі, «гра-радскі савет разгледзеў становішча ў Барысці, заклікаў захоўваць спакоей. «У дзейнасці «КЧП» ёсць супярэчнасці, але правую адзнаку, – сказаў В.Ропекі, – ім можа даць выключна ВС СССР ды Камітэт Канстытуцыйнага нагляду СССР».

Пінск, 20 жніўня. Паводле паведамлення дэпутата гарсавету С.Крыўды, пінскі гарадскі савет прыняў пастанову аб палітычным становішчы ў краіне. У ёй, у прыватнасці, сказана: «Ад улады аддлены законны Прэзідэнт СССР М.С.Гарбачоў... Якімі-б добрымі намерамі не кіраваліся члены «КЧП», іхня дзеянні, на нашу думку, уступілі ў

супярэчнасць з Канстытуцыяй СССР і саюзных рэспублікаў. Гэта сведчыць пра тое, што ў краіне захоўваецца становішча, калі група людзей у кожны момант можа забраць уладу ў канстытуцыйных органаў... Мы заклікаем ВС СССР:

1. Праявіць грамадзянскую мужнасць і тэрмінова скаляць пазачарговы зьезд народных дэпутатаў СССР;
  2. Тэрмінова даць адрэку дзейнасці «КЧП», які адхіліў ад улады законна выбранага Прэзідэнта СССР і канстытуцыйныя дзяржаўныя органы;
  3. Прыняць усе неабходныя меры, каб не дапусціць праціцца крыві, разьвязаваным грамадзянскае вайны;
  4. Даць магчымасць М.С.Гарбачова выступіць перад народам.
- Мы зьявляемся да ВС БССР з прапановай тэрмінова зацьвердзіць на тэрыторыі Рэспублікі зваротнае законаў БССР».

ВЕСТКІ СА СТАЛІЦАЎ

Талін. Як паведаміла супрацоўніца сакратарыята ВС Эстоніі Лінда Ціло, у ноч з 19 на 20 жніўня адбылося паседжанне парламэнту Эстонскае Рэспублікі, на якім была прынятая пастанова аб перадачы ўсёй улады Надзвычайнай Рады абароны Эстонскае Рэспублікі.

У гэты ж час на ўскраінах Таліну прыбылі калёны свецкае вайсковае тэатры і спыніліся там. Сярод вайскоўцаў распаўсюджваецца зварот Прэзідэнта РСФСР Барыса Ельцына.

Кіеў. Як паведамілі ў штаб-кватэры Раху, сітуацыя ў горадзе спакійная, пераважна і вайсковых злучэнняў не назіраецца. Гэтак сама і па рэспубліцы не паступала звестак пра ахці вайскоўцаў.

19 жніўня а 17.00 у Кіеве пачаліся і працягваюцца пакуль невялікія мітынгі супроць незаконнага захопу ўлады. Увечары іхня ўдзельнікі зьбіраюцца ў будынку ВС.

Прыняты звароты Раху да Прэзідэнтаў ВС Украіны, дае «КЧП» кваліфікаваныя як неканстытуцыйны орган. ВС і прапанавана пры-знаць ягоную незаконнасць, зацьвердзіць

зваротнае рэспубліканскіх законаў, а ў выпадку супрацьдзеяння разрэсіўных сілаў за-клікаць грамадзянаў Украіны да агульнага страйку.

Аналагічныя заявы прыняты за выключэннем КПУ усімі партыямі і рухамі Украіны. Палітычным партыям прынятае рашэнне аб аднаўленні дзейнасці Народнае Рэды – круглага стала з удзелам усіх дэмакратычных сілаў.

Кішынёў, 20 жніўня. Прэзідэнт Рэспублікі Малдова М.Сьнегур выдаў Указ у сувязі са спробаю дзяржаўнага перавароту ў СССР:

**Указ
Прэзідэнта Рэспублікі Малдова**

Учытвае сложившуюся ситуацию, вызванную отстраненіем от руководства страной законно избраннаго Прэзідэнта СССР М.С.Гарбачова і введеніем в отдельных местностях СССР чрезвычайнаго положения, на основании пунктов 1, 2 и 4 статьи 113 Конституции Рэспублікі Малдова постановляю:

1. Кваліфікаваць дзейства Государственного комитета по чрезвычайнаму положению в СССР и его организаторов как государственный переворот, а все принятые ими решения – как незаконные и не имеющие юридической силы на территории Молдовы. В республике действует законно избранная власть в лице Парламента, Прэзідэнта и Правительства Рэспублікі Молдова, а также её государственные и местные органы власти и управления.
2. Обязать все территориальные органы и подразделения Министерства внутренних дел Рэспублікі Молдова неукоснительно исполнять законы республики, постановления, указы, распоряжения Парламента, Прэзідэнта и Правительства Рэспублікі Молдова.
3. Исполнительным органам местного самоуправления всех уровней принять необходимые меры, исключившие выполнение решений указанного антиконституционного комитета. В своей деятельности строго руководствоваться законодательством Рес-

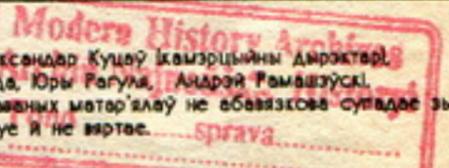
публики Молдова, обеспечить организованность, порядок, дисциплину и нормальное функционирование объектов народного хозяйства на подведомственных территориях.

4. Считать необходимым обратиться к руководству союзных республик с призывом объединить усилия по защите и поддержанию конституционного порядка в стране и осудить действия Государственного комитета по чрезвычайнаму положению в СССР и его организаторов.

Настоящий Указ вводится в действие с момента его подписания.

гор. Кишинёв
20 августа 1991 г.
№ 163

P.S. Калі нумар ужо быў падрыхтаваны да друку, сітуацыя ў СССР карэнным чынам змянялася: аднавіла працу Расейская тэлевізія і пачалася трансляцыя сасіі ВС РСФСР, група дэпутатаў выцела да М.Гарбачова, каля 21.00 аднавілася тэлефонная сувязь з Фаросам. Хунта сышла гэтак сама лёгка, як і прыйшла. Ча-му? Куды? Ці панясе яна пакараньне за дзяржаўнае злачынства, або будзе гэтак, як пасля Тбілісі, Баку і Вільні? Ці застануцца пры ўладзе габінэт міністраў СССР і ЦК КПСС, якія выказалі сваё стаўленьне да хунты, толькі тады, калі стала зразумела, што пуч права-ліўся? Ці тое, што адбылося учора, – не канец, а толькі пачатак чыёйсцы вялікай гульні?

Па ўсіх прагнозах 1992 год стане годам вялікіх зьменаў.
Гэта будзе гарачы й цяжкі палітычны год. Але Вы можаце
больш упэўнена адчуваць сябе, чытаючы газэту

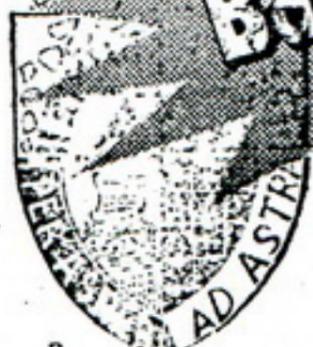

НАВІНЫ

Беларускага Народнага Фронту

Ваша газэта

«АДРАДЖЭНЬНЯ»

Зыходзячы зь цяперашняй пэрыядычнасьці
(2 разы ў месяц) рэдакцыя заявіла
падпісны кошт газэты **14 руб. 16 кап.**

Але мы зробім усё магчымае, каб з 1992
«НАВІНЫ АДРАДЖЭНЬНЯ» выходзілі
штотыднёва. У гэтым выпадку
аплочаная Вамі сума стане коштам
паўгадавой падпіскі.

Падпісны індэкс
63895

Тым, хто працягне падпіску
да канца года, рэдакцыя
разашле першы ліпеньскі
нумар бясплатна.

Падпіску можна аформіць
ва ўсіх аддзяленьнях
сувязі.

Сталыя рубрыкі:

РУХ, ПАЛІТЫКА, ЭКАНОМІКА, ЧАРНОБЫЛЬ,
АСОБА, ГРАМАДЗТВА, ВЁСКА, ГІСТОРЫЯ,
КУЛЬТУРА, ПАДЗЕІ, ФАКТЫ ды інш.

*ўмееце думаць бязь
лішніх эмоцыяў;
хочаце будаваць сваё
жыцьцё ўласнымі рукамі,
давяраеце інфармацыі
зь першых вуснаў,*

**«НАВІНЫ АДРАДЖЭНЬНЯ» –
Ваша газэта!**

**Будучыня Беларусі –
незалежная Беларусь!
Будучыня беларускага
друку – незалежны друк!**